

ACTUS PRIMUS

NUMERATUR ANNUS QUADRINGENTESIMUS SEPTUAGESIMUS SEXTUS, *cum multo mane aliquo mensis Martii praefectus Spurius Titus Mamma equo depereunte assequitur sedem Imperatoris aestivam in Campaniâ sitam, quam Maiestas hieme quoque inhabitat. Praefectus aegrê et laboriosê dêsilit, inquînatus, eius bracchium sinistrum alligaturâ sanguine oblitâ involutum est, pedem offendit, fugat immensa agmina gallinarum gracillantium, properat, quia neminem invenit, per villam, denique intrat graphêum Imperatoris. Primo obtutu ei hîc quoque omnia videntur vacua vastaque. Paucae tantum sellae, vacillantes, semirutae, in parietibus fictae imagines venerabiles virorum rei publicae praepositorum, doctorum, poetarum historiae Romanae. Omnes vultibus paulo nimium gravibus ...*

SPURIUS TITUS MAMMA: Heus! Heus!

Silentium. Tamen praefectus denique ab utrâque ianuae parte, in recessûs loco medio, animadvertit duos famulos cubicularios, canutos, tam immobiles quam statuas, Pyramum et Achillen, ex annis officio Imperatorum fungentes. Praefectus eos defixis oculis aspectat, aspectu venerabili stupefactus.

SPURIUS TITUS MAMMA: Heus!

PYRAMUS: Quiescas, iuvenis.

ACHILLES: Quisnam es?

SPURIUS TITUS MAMMA: Spurius Titus Mamma, praefectus equitum.

PYRAMUS: Quidnam vis?

SPURIUS TITUS MAMMA: Oportet colloqui cum Imperatore.

ACHILLES: Esne nuntiatu?

SPURIUS TITUS MAMMA: Non vaco formulis sollemnibus. Ticino attuli nuntium malum.

Cubicularii unus alterum aspectat cogitabundus.

PYRAMUS: Malum nuntium Ticino.

Achilles caput concutit.

ACHILLES: Ticinum minus valet, quam ut hic nuntius sit vere malus.

SPURIUS TITUS MAMMA: Corruit Imperium Romanorum mundanum !

Sui non compos est, quia illi sunt tam quieti.

PYRAMUS: Quod fieri non potest.

Achilles iterum caput concutit.

ACHILLES: Tanta negotiatio, quanta est Imperium Romanum, non penitus potest corruere.

SPURIUS TITUS MAMMA: Germani veniunt!

ACHILLES: Qui iam veniunt ex quingentis annis, Spuri Tite Mamma.

Praefectus Achillen cubicularium comprehensum percutit tamquam columnam marcidam.

SPURIUS TITUS MAMMA: Postulat pietas mea in patriam, ut colloquar cum Imperatore! Statim!

ACHILLES: Nos non putamus optabilem esse amorem patriae, qui abhorreat ab urbanitate.

SPURIUS TITUS MAMMA: O Deus !

Animo depresso mittit Achillem; nunc a Pyramo placatur.

PYRAMUS: Sinas me aliquid suadere, iuvenis. Si te contuleris ad magistrum Aulae superiores, nomen tuum inscripseris indici advenarum, rogaveris administrum rerum domesticarum, ut tibi concederet Aulae transferre nuntium gravem, fieri poterit, ut

nuntium tuum transferas Imperatori fortasse ipse praesens proximis diebus sequentibus.

SPURIUS TITUS MAMMA: Eheu Romam miserrimam! Periisti duobus cubiculariis!

Qui desperatus cursitat sinistrorsum, illi iterum stant defixi.

ACHILLES: Consternatus animadverti procedente saeculo mores depravari.

PYRAMUS: Nos qui despicit, sepelit Romam.

Per ianuam inter cubicularios sitam exit Imperator Romulus Augustus. Toga purpurea, in capite corona laurea. Maiestas plus quinquaginta annos nata, quieta, iucunda, liquida.

PYRAMUS ET ACHILLES: Salve Caesar.

ROMULUS: Salvete. Suntne hodie Idus Martiae?

ACHILLES: Ut iubes, mi Imperator, Idus Martiae.

Qui caput inclinat.

ROMULUS: Haec dies valet ad historiam. Lège sanctum est, ut hac die salaria solvantur omnibus magistratibus et officiariis Imperii mei. Subest vetus superstitio. Fit, ne Imperator interficiatur. Adducite administrum fiscalem.

Achilles eius auribus aliquid insusurra.

ROMULUS: Aufûgit?

PYRAMUS: Cum fisco publico, mi Imperator.

ROMULUS: Curnam? Nihil infuerat.

ACHILLES: Ne quis videret rem iam pervenisse ad tabulas novas.

ROMULUS: En virum prudentem. Si quis vult velare scandalon maius, oportet efficiat minus. Illi imponatur nomen Servatoris Patriae. Ubi nunc versatur?

ACHILLES: Syracusis suscepit munus procuratoris vini exportandi.

ROMULUS: Speremus illum magistratum fidelem commercio privato se recreare posse ex detrimentis officii publici. En accipite!

De capite deponit coronam lauream, duo folia defringit illisque tradit.

ROMULUS: Uterque folium suum laureum sinat sestertiis permutare. Sed reddite mihi pecuniam debitâ summâ deductâ. Quâ merces mihi dandast coquo, viro Imperii mei omnium gravissimo.

PYRAMUS ET ACHILLES: Ut iubes, o Imperator.

ROMULUS: Cum imperare inciperem, huic coronae aureae infuerunt folia triginta sex, nunc quinque tantum.

Coronam lauream cogitabundus aspectat capitique imponit.

ROMULUS: Affer cibos matutinos.

PYRAMUS: lentaculum.

ROMULUS: Cibos matutinos. In domo meâ praescribo egomet ipsissimus, quae sit classica Latinitas.

Vetulus mensulam infert, cui insunt cibi matutini. Primum perna, panis, vinum asparagi, lanx lactis, ovum pocillo impositum. Achilles affert sellam, Imperator considit, ovum pulsando aperit.

ROMULUS: Augustusne nullum ovum peperit?

PYRAMUS: Nullum, mi Imperator.

ROMULUS: Tiberiusne?

PYRAMUS: Iulii nullum.

ROMULUS: Num Flavii?

PYRAMUS: Domitianus. Sed ex eius ôvîs Maiestas expressis verbis nullum comedere desiderat.

ROMULUS: Domitianus fuit Imperator malus. Qui ova pariat quotcumque, non comedam.

PYRAMUS: Ut iubes, mi Imperator.

Maiestas ovum applâri exedit.

ROMULUS: Hoc ovum cuius est?

PYRAMUS: Marci Aurelii, ut solet.

ROMULUS: En probam gallinam. Ceteri Imperatores nihil valent. Aliusne peperit?

PYRAMUS: Odoacerus.

Cuius rei eum paululum pudet.

ROMULUS: Ecce eum.

PYRAMUS: Duo ova.

ROMULUS: Babae. De gallinâ mei nominis nihil scis referre?

PYRAMUS: Quae est bestia nobilissima et docilissima omnium, quas possidemus, animal volatile educationis Romanae excellentissimum.

ROMULUS: Num parit hoc animal nobile?

Pyramus Achillem aspicit opem rogans.

ACHILLES: Paene, tua Maiestas.

ROMULUS: Paene? Quid hoc sibi vult? Aut parit gallina aut non.

ACHILLES: Nondum, mi Imperator.

Maiestas manum movet prompta.

ROMULUS: Omnino non. Quae non est apta, apta erit ad sartaginem. In futuris autem in mensâ meâ matutinâ velim inveniam ova gallinae Odoaceri, quam diligo ex animo. Patet eam esse mirabiliter ingeniosam. E Germanis, si quidem venient, oportet accipiamus omnia bona quae pariunt.

A sinistris facie luridâ irruit Tullius Rotundus administer publicus rerum domesticarum.

TULLIUS ROTUNDUS: Maiestas!

ROMULUS: Quid vis ab Imperatore tuo, Tulli Rotunde?

TULLIUS ROTUNDUS: Horribile dictu! Formidabile!

ROMULUS: Ah, scio, mi care administer rerum domesticarum, ex duobus annis tibi non solvi salarium, sed hodie, ubi solvere volueram, se apoculavit administer cum fisco publico.

TULLIUS ROTUNDUS: Res nostra est calamitosior quam ut quisquam cogitet de pecuniâ, mi Imperator.

Maiestas lac bibit.

ROMULUS: Si itast, res etiam bene successit.

TULLIUS ROTUNDUS: Spurius Titus Mamma praefectus equitum equo admisso equitavit per duos dies duasque noctes, ut Ticino Maiestati tuae afferret nuntium.

ROMULUS: Per duos dies duasque noctes? Babae. Qui ornetur dignitate equestri, quod praestitit tantam rem athleticam.

TULLIUS ROTUNDUS: Statim adducam Spurium Titum Mammam equitem ad Maiestatem tuam.

ROMULUS: Nonne ille est fatigatus, administer rerum domesticarum?

TULLIUS ROTUNDUS: Non multum abest, quin concidant eius corpus et anima.

ROMULUS: Si itast, duc eum in conclave convivarum omnium quietissimum. Athletis quoque dormiendumst.

Administer rerum domesticarum stupefactus est.

TULLIUS ROTUNDUS: At habet nuntium, Maiestas!

ROMULUS: Itaque. Atrocissimus quoque nuntius satis iucundê sonat ex ore viri recenter balneati et rasitati et bene pransi. Veniat cras.

Administer rerum domesticarum mentis non iam compos est.

TULLIUS ROTUNDUS: Maiestas! Agitur de nuntio, quo convertitur orbis terrarum!

ROMULUS: Nuntiis numquam convertitur orbis terrarum. Quod fit factis, quae non iam possumus mutare, quia iam facta sunt, cum accipiuntur. Nuntiis nihil fit nisi homines excitantur, itaque oportet quantum possunt iisdem desuescant.

Tullius Rotundus animo perturbato caput inclinat et exit sinistrorsum. Pyramus Romulo apponit magnum assum bovinum.

ACHILLES: En Apollyona mercatorem imaginum fictarum.

A sinistris venit Apollyon mercator imaginum fictarum, Graeco more eleganti vestitus. Dorsum flectit.

APOLLYON: Maiestas.

ROMULUS: Per tres hebdomadas te exspectavi, Apollyon mercator imaginum fictarum.

APOLLYON: Ignoscat mihi Maiestas tua, Alexandriæ particeps fui auctionis.

ROMULUS: Tunc praefers auctionem Alexandrinam concursui creditorum Imperii Romani?

APOLLYON: Negotia, Maiestas, negotia.

ROMULUS: Licet sint. Nonne contentus fuisti imaginibus fictis, quas tibi vendidi? Ipsa Ciceronis imago erat pretiosissima.

APOLLYON: Res verè extraordinaria, Maiestas. Potui quingentas imagines gypso expressas mittere ad gymnasia, quae nunc conduntur ubique in silvis Germanicis.

ROMULUS: Per Deum, Apollyon, num Germani erudiuntur?

APOLLYON: Lumen rationis non potest impediri. Germani si patriam suam ad cultum civilem redegerint, non iam invadent in Imperium Romanum.

Maiestas dissecat assum bovinum.

ROMULUS: Germani si vènerint in Italiam et Galliam, a nobis erudiantur, si in Germaniâ manserint, se ipsos erudiant, quod puto fore formidabile. Heus vin' emere statuas reliquas an non?

Mercator imaginum circumspectat.

APOLLYON: Quae iterum mihi subtiliter perquirendae sunt, Maiestas. Dubium esse videtur nonnullarum genus fingendi.

ROMULUS: Omnis imago tali genere ficta est, quali digna est. Achilles, da scalam Apollyoni.

Achilles mercatori imaginum tradit parvam scalam, quam Graecus ascendit, ut nunc, dum fiet sequentiâ, versetur in imaginibus perquirendis, mox in scalâ, mox descendens et scalam promovens. A dextris venit Iulia Imperatrix.

IULIA: Romule!

ROMULUS: Cara uxor?

IULIA: Utinam ne hoc saltim momento ientares!

Maiestas deponit cultrum et fuscinulam.

ROMULUS: Si vis, mea Iulia.

IULIA: Valde sollicitor, Romule. Aebius domicurius superior me certiore fecit aliquem nuntium allatum esse terribilem. Non ita quidem cōnfido Aebio, quippe qui sit Germanus, proprio nomine Äbi -

ROMULUS: Aebius est unicus homo, qui sciat profluentè loqui omnibus linguis mundanis, Latinâ et Graecâ et Hebraicâ et Germanicâ et Sinicâ, quamquam equidem confiteor Germanicam et Sinicam mihi videri eandem esse linguam. Sed quacumque ratione, Aebius est tam eruditus quam nullus usquam Romanus esse potest.

IULIA: Videris esse prorsus germanophilus, Romule.

ROMULUS: Gerrae, illos longè non tam vehementer diligo quam meas gallinas.

IULIA: Romule!

ROMULUS: Affer uxoris meae escaria et Odoaceri ovum primum, Pyrame.

IULIA: Recordêris, quaeso, cor meum aegrotum esse.

ROMULUS: Ergo considas et comedas.

Imperatrix gemens a sinistris considit ad mensam.

IULIA: Nonne nunc tandem vis mihi afferre nuntium terribilem?

ROMULUS: Quem ignoro. Nuntius citatissimus, qui eum attulit, dormit.

IULIA: Ergo fac ut excitetur!

ROMULUS: Recordare cor tuum, cara uxor.

IULIA: Mater patriae ut sum ...

ROMULUS: Pater patriae ut ego sum fortasse sum Romae Imperator ultimus, ut iam hac de causâ in historiâ mundi mihi sit locus satis desperatus. Quaecumque erunt facta, mihi non ita bene evadent. Unicâ tantum gloriolâ nolo deprivari: Ne dicar me umquam sine necessitate perturbasse hominem dormientem.

A sinistris venit Rea principissa.

REA: Salvus sis, pater.

ROMULUS: Salva sis, mea filia.

REA: Bene dormivisti?

ROMULUS: Ex quo sum Imperator, semper bene dormio.

Rea a dextris considit ad mensam.

ROMULUS: Pyrame, affer escaria principissae et Odoaceri ovum secundum.

REA: Oh, Odoacerus peperit ovum secundum?

ROMULUS: Germanus ut est, semper parit. Vin' pernam?

REA: Nolo.

ROMULUS: Nonne assum frigidum?

REA: Non.

ROMULUS: An pisciculum?

REA: Etiam nolo.

ROMULUS: An vinum asparagi?

Ei frons caperat.

REA: Nolo, pater.

ROMULUS: Ex quo a Phylace histrione institueris tragoediis, cibos soles fastidire. Quibusnam verbis studes ediscendis?

REA: Lamentis Antigoniae moriturae.

ROMULUS: Noli studere his verbis vetustis et tristibus, exerce comoediam, quae magis decet nos.

Imperatrix indignatur.

IULIA: Romule, bene scis talia non decere puellam, cuius sponsus e tribus annis tabescat captivus Germanorum.

ROMULUS: Quiescas, uxor. Qui decoxit tam flebiliter quam nos, nihil intellegit nisi comoedias.

ACHILLES: Mavors administer belli gerendi rogat, ut sibi liceat colloqui cum Maiestate tuâ. Agi de re urgentissimâ.

ROMULUS: Mirum est, quod administer belli gerendi non nuntiatur nisi ego loquor de litteraturâ. Veniat si sumpsero cibos matutinos.

IULIA: Nuntia administro belli gerendi familiam imperatoriam gaudere, quod eum visura sit, Achilles.

Achilles dorsum incurvat et abit sinistrorsum. Maiestas mappâ os deterget.

ROMULUS: Nimis bellicosa es, cara uxor.

A sinistris venit administer belli gerendi, dorsum incurvat.

MAVORS: Maiestas.

ROMULUS: Mirum est, quam pallidi hodie sint magistratus mei aulici. Quod vidi iam in administro rerum domesticarum. Quid vis, Mavors?